

Antirasismi
Ad Astra x OSA

Askel kohti antirasismia: Opas Yliopistoyh- teisölle

Overt racism vs
covert racism

Meso level - My
institution

Macro level - My
community/society
(Finland)

Nordic and Finnish
exceptionalism

Overt racism vs
covert racism

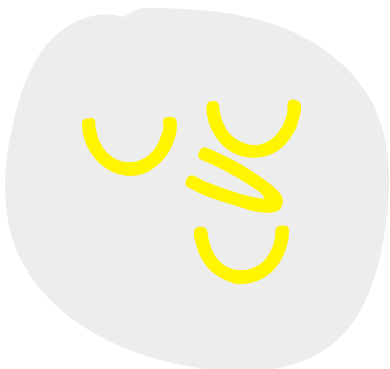
Meso level - My
institution

Macro level - My
community/society
(Finland)

Nordic and Finnish
exceptionalism

Overt racism vs
covert racism

Meso level - My
institution

Sisällysluettelo:

1 Esiharkinta: Minä ja yhteiskuntani

2 Johdatus rasismiin

3 Rasismin eri tasot: Henkilökohtainen (mikro)

Viharikokset ja puhe (räikeä rasismi)

Mikroaggressiot (epäsuorat ennakkoluulot)

4 Rasismin eri tasot: (meso)

Koulutuksen lajittelu

Institutionaalinen onnellisuus / onnellinen monimuotoisuus

Protokolla puuttuu

5 Rasismin eri tasot: Yhteiskunnallinen (makro)

Tasa-arvon rakentuminen suomalaisessa identiteetissä

Etninen profilointi

Bioetiikka terveydenhuollossa

6 Antirasismia ja loppupohdinta

Neljä vaihetta kohti antirasistisuutta(L. Glenise Pike)

7 Kun kohtaat rasismia

8 Myytit ja tosiasiat

Myytti nro 1: "Entä valkoisiin kohdistuva rasismi (käänteinen rasismi)?"

Myytti nro 2: "Suomessa ei ole rasismia, koska emme ole koskaan olleet osa kolonialismia."

Myytti nro 3: "Positiivisissa stereotyyppioissa ei ole mitään väärää."

9 Sanasto

Rotu

Rodullistaminen

Rasismi

Mikroaggressiot

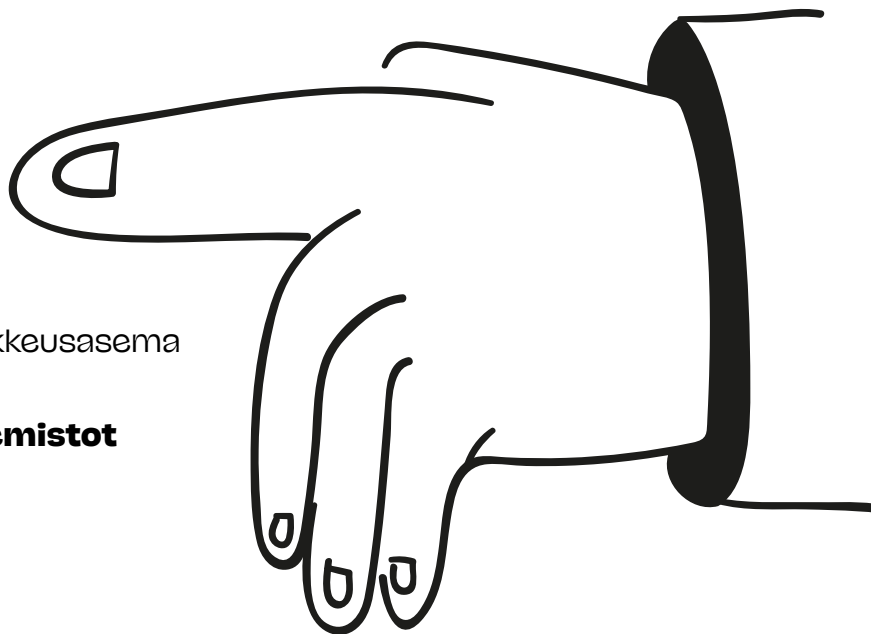
Rasisminvastaisuus

Valkoinen ja valkoisuus

Pohjoismainen ja suomalainen poikkeusasema

Intersektionaalisuus

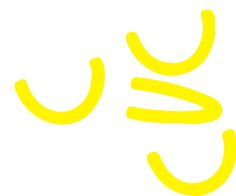
10 Siteeratut teokset/suosittelut lukemistot

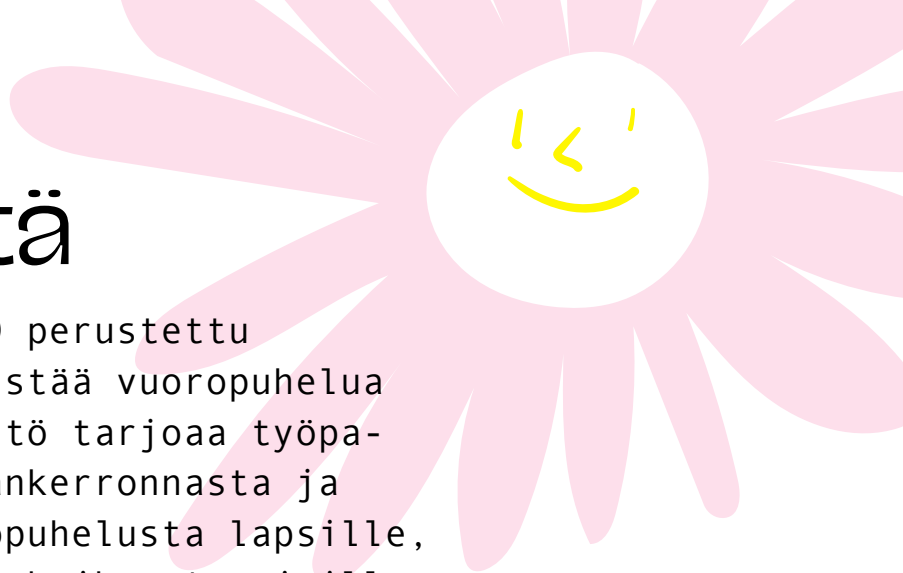
Johdanto

Työryhmämme koostuu Ad Astra ry:n ja One Step Ahead (OSA) ry:n nuorista ja opiskelijoista. Yhdessä olemme luoneet rasismia ja antirasismia käsittelevän digitaalisen oppaan kaikille yliopistoyhteisön jäsenille, jotka haluavat tai tarvitsevat lisätietoa aiheesta. Tavoitteenamme on toimia yhdessä ja luoda yliopistoyhteisö, joka on vapaa yksilöllisestä ja järjestelmällisestä rotusyrjinnästä. Näin ollen meidän on tarkasteltava kriittisesti omia ennakkoluulojamme ja aloitettava avoin keskustelu rasismista, jotta voimme paremmin tukea toisiamme. Tämä opas tarjoaa työkaluja itsetutkiskeluun ja vie lukijansa askeleen lähemmäksi kohti antirasismia. Kannustamme lukemaan oppaan huolellisesti ja avoimin mielin. Jos koet oppaan hyödylliseksi, jaa se kenelle tahansa läheisellesi, oli hän ystäväsi, kollegasi tai ohjaajasi!

Testaa tietosi sanaston avulla!

Tietoa meistä

Ad Astra ry. on vuonna 2009 perustettu kansalaisjärjestö, joka edistää vuoropuhelua ja lastenkulttuuria. Järjestö tarjoaa työpaikkoja antirasismista, tarinankerronnasta ja uskontojen välisestä vuoropuhelusta lapsille, nuorille ja aikuisille sekä kaiken tasoisille oppilaitoksille. Vuoden 2021 aikana Ad Astralla töissä olevat opiskelijat ja nuoret ovat pitäneet antirasismia ja tasa-arvoa käsitteleviä työpaikkoja Helsingin yliopiston henkilökunnalle.

One Step Ahead (OSA) ry on Helsingin yliopiston Changing Education -maisteriohjelman opiskelijoiden perustama opiskelijajärjestö. OSA:n tavoitteena on luoda yhteisö, joka perustuu tutkimukseen perustuvaan koulutuksen parantamiseen omaperäisen sisällön ja koulutus tapahtumien avulla. Viime vuonna OSA järjesti Changing Education -maisteriohjelman opiskelijoille antirasistisia työpaikkoja, joiden tuloksena perustettiin OSA:n antirasismi- ja tasa-arvokomitea. Komitea jatkaa työtä uusien rasisminvastaisten aloitteiden parissa seuraavana vuonna.

Tämä opas on osa Antirasismi ja yhdenvertainen kohtelu Helsingin yliopistossa 2021 -hanketta, jota oikeusministeriö ja Etelä Suomen aluehallintovirasto rahoittavat.

1 Esiharkinta: Minä ja yhteiskuntani

Ennen kuin jatkat itse oppaaseen, on tärkeää, että pysähdyt miettimään muutamia asioita. Miksi luet tätä opasta?

.....

Oletko kiinnostunut oppimaan antirasemisista?

KYLLÄ EI EHKÄ

Miksi?

.....

Kuinka halukas olet haastamaan omia uskomuksiasi?

ERITTÄIN HALUKAS

VOI YRITTÄÄ

TÄYSIN VASTAAN

Miten reagoisit, jos joku kyseenalaistaisi maailmankuvaasi

.....

Kuinka halukas olet katsomaan maailmaa jonkun toisen näkökulmasta?

Oletko valmis tunnistamaan omat ennakkoluulosi?

KYLLÄ

EI

EHKÄ

Aloitetaan itsetutkiskelulla

Oletko koskaan miettinyt, mitä piileviä ennakkoasenteita sinulla saattaa jo olla? Piileviä ennakkoluuloja ovat esimerkiksi stereotyyppiat tai asenteet ihmisiä tai tiettyjä ryhmiä kohtaan, joista et ole itse tietoinen. Tämä tarkoittaa sitä, että vaikka sinusta tuntuisi, ettei sinulla ole ennakkoluuloja muita kohtaan, rotuun liittyvät stereotyyppiat ja oletukset voivat silti vaikuttaa ajattelutapaasi ja siten toimintaasi. Koska et ehkä ole tietoinen näistä piilevistä ennakkoasenteista, ne saattavat aiheuttaa syrjivää käyttäytymistä huomaamattasi, koska nämä asenteet ovat juurtuneet syväälle alitajuntaasi. Vaikka et siis olisikaan henkilö, joka syrjisi tahallaan ihmisiä rodun perusteella, sinulla voi silti olla piileviä rotuun liittyviä ennakkoasenteita. Oletko esimerkiksi koskaan huomannut olettaneesi, että joku ei ole suomalainen, koska hän ei näytä valkoiselta?

Toivomme, että tätä opasta lukiessasi voit suhtautua siihen avoimin mielin. Jos kohtaat tietoa, josta et ole täysin samaa mieltä, toivomme, ettet hylkää sitä suoralta kädeltä, vaan otat tämän tilaisuutena pohtia, miksi olet eri mieltä asiasta. Voit esimerkiksi etsiä lisää tietoa muista lähteistä ymmärtääksesi aihetta paremmin tai keskustella asiasta muiden ihmisten kanssa. Jos todella haluat oppia ja sitoutua antirasismiseen käyttäytymiseen, toivomme, että lähestyt jokaista pohdintatehtävää tarkoituksella. Voit etsiä ihmisiä, joilla on eriäviä mielipiteitä tai näkökulmia, joiden kanssa keskustella materiaalista. Lopuksi toivomme, että et tyydy vain lukemaan esitettyä tietoa, vaan keksit konkreettisia tekoja rasismivastaisten toimien toteuttamiseksi.

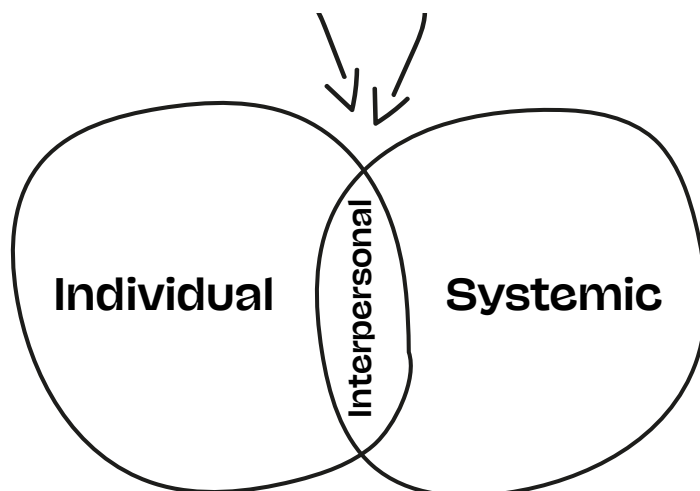
2 Johdatus rasismiin

Tässä luvussa pyrimme määrittelemään rasismia ja käsittelemään sen rakenteellisia ongelmia. Vaikka rasismi on monimutkainen ja historiallisesti juurtunut käsite, sen rakenteiden erittely voi helpottaa ymmärtämään kokonais kuvaa. Ihonväri, uskonto, kielitaito, luokka, sukupuoli ja monet muut seikat määrittelevät, kuinka paljon etuoikeuksia kullakin ihmisellä on yhteiskunnassamme. Mitä enemmän etuoikeuksia meillä on, sitä enemmän yhteiskunnan politiikat ja käytännöt toimivat eduksemme.

On tärkeää hahmottaa sekä henkilökohtainen- että institutionaalinen rasismi ennen kuin voi ymmärtää, miten ne lomittuvat toisiinsa ja ylläpitävät yhteiskunnallista rasismia. Henkilökohtainen rasismi voidaan määritellä yksilön selkeiksi ja epäsuoriksi henkilökohtaisiksi rasistisiksi uskomuksiksi. Toisaalta institutionaalinen rasismi näkyy erilaisissa rakenteissa, kuten koulutuksessa, terveydenhuollossa ja työmarkkinoilla, noudatettaviin toimintaperiaatteisiin ja käytäntöihin, jotka ylläpitävät rasismia yhteiskunnassa ja jotka muodostavat rasistiset rakenteet. Henkilökohtainen rasismi ja institutionaalinen rasismi ovat vuorovaikutuksessa keskenään, ja ne muokkaavat ja uudistavat jatkuvasti yhteiskunnan toimintaperiaatteita ja normeja (National Equity Project, n.d.).

“Yksi syy siihen, miksi rakenteellinen rasismi jatkuu, on valkoisuuteen keskittyvät järjestelmät, joita on olemassa kaikkialla yhteiskunnassa.”

Valkoisuus on väline, jota “valtavirran valkoiset” käyttävät säilyttääkseen etuoikeutensa yhteiskunnassa ja sen seurauksena sortavat ihmisiä, jotka eivät hyödy valkoisuudesta vallan lähteenä¹. Suomea ei historiallisesti ole aina pidetty valkoisena. Tätä narratiivia käytetään välineenä torjuakseen sitä väitettä, että suomalaisessa yhteiskunnassa olisi rasismia. Silti suomalaisten pyrkimyksistä “tulla valkoiseksi” löytyy todisteita². Valkoisuutta ei kuitenkaan välttämättä määritellä yksittäisten fenotyyppien perusteella. Sen sijaan se tarkoittaa yhteiskunnassa etuoikeutettua tilaa, joka määrittyy sen mukaan,

kuka hyöttyy länsimaissa ja kiistatta kaikkialla maailmassa vallitsevasta ideologiasta³. Suomea ei siis ole aina pidetty valkoisena, mutta nykyään se hyöttyy “valtavirran valkoisiin” liitetystä etuoikeuksista, mikä tekee siitä maan, jossa valkoisuus muokkaa rakenteiden toimenpiteitä ja käytäntöjä. Se, mitä pidetään valkoisena, määritellään jatkuvasti uudelleen hallitsevan luokan tarpeisiin sopivaksi⁴. Vaikka suomalaiset ovat käyneet kamppailua määrittääkseen itsensä valkoisiksi eurooppalaisessa kontekstissa, on maassamme aina ollut läsnä rasismi, joka on kohdistunut esimerkiksi “vanhojen vähemmistöjen” ryhmiin, kuten romaneihin, juutalaisiin, tataareihin, saamelaisiin, karjalaisiin ja venäläisiin⁵.

Seuraavissa osioissa kerrotaan, miten rasismi ja valkoisuus ilmenevät eri tasoilla suomalaisessa yhteiskunnassa.

Muista pitää mielesi avoimena, kun luet seuraavia osioita.

Materiaalissa on pohdintakysymyksiä, joiden avulla voit pohtia omia epäsuoria ennakkoluulojasi ja sitä, miten voit hyötyä tietyistä rakenteista. Jos tunnet olosi epämukavaksi tai levottomaksi vastatessasi joihinkin näistä kysymyksistä, se on täysin ok! Kysymysten tarkoituksena on haastaa sinut ajattelemaan elämääsi liittyviä rakenteita ja instituutioita. Rasismi on monimutkainen järjestelmä ja meillä kaikilla on valkoisuuden kerroksia sisällämme (pääsy valta-asemaan ja valtaan). Valkoisuuden kerros saattaa vaihdella sen mukaan, missä kontekstissa olet.

¹Atabong & Mafi, 2016

⁴Ahmed 2007

²(Sudenkaarne & Blell, 2021)

⁵A Kurki 2019

³(Atabong & Mafi, 2016)

3 Rasismin eri tasot:

HENKILÖKOHTAINEN (MIKRO)

Tässä jaksossa tarkastellaan rasismia henkilökohtaisella tasolla, eli miten yksilöt vaikuttavat rasismiin. Kannustamme pohtimaan omaa käyttäytymistä, tunnistamaan rasismin muotoja ympärilläsi, ja löytämään välineitä, joilla toimia niitä vastaan. Tarkemmin sanottuna käsittelemme viharikoksia, vihapuhetta ja mikroaggressioita, jotka auttavat määrittelemään ja erottamaan rasismin muotoja räikeästä rasismita epäsuoriin ennakkoluuloihin. Epäsuorat ennakkoluulot ovat näkemyksiä ja käsityksiä, joita sisäistämme ympäröivästä maailmasta. Nämä käsitykset opetetaan meille esimerkiksi median, julkisen keskustelun, kirjallisuuden, yms. kautta. Koska poimimme ennakkoluuloja huomamatta, meidän on pyrittävä aktiivisesti tunnistamaan ja purkamaan niitä. Alta saat muutaman vinkin aloittaaksesi tämän prosessin.

VIHARIKOKSET JA PUHE (RÄIKEÄ RASISMI)

Selkeimmät esimerkit räikeästä rasismista ovat viharikokset ja vihapuheet. Viharikokset ovat rikoksia, joiden motiivina ovat ennakkoluulot tai vihamielisyys uhrin uskontoa, sukupuolta, etnistä tai rodullista alkuperää, tai muuta vastaavaa, kohtaan. Tarkastellaan ensin lyhyesti, mikä luokitellaan viharikokseksi. Väkivaltaan yllyttäminen, pahoinpitely, omaisuuden vahingoittaminen ja häirintä, joiden motiivina on rotu, etninen alkuperä ja muut tunnistettavat tekijät, ovat esimerkkejä viharikoksista. Suomen poliisin tilastojen mukaan viharikokset ovat lisääntyneet merkittävästi vuosien 2015 ja 2018 välillä.

Tasa-arvo.fi-sivuston raportissa todettiin, että 20-30 prosenttia uhreista, jotka ilmoittivat viharikosten tapahtumista Suomessa vuonna 2016, kohtasivat häirintää useammin kuin kerran kuukaudessa. Lisäksi raportissa todettiin, että noin 70 prosenttia viharikoksista oli motivoitu uhrin etnisellä alkuperällä. Tämä on osoitus vihamielisyydestä etnistä vähemmistöä kohtaan, jota pidetään alempiarvoisena ja jota syrjitään suomalaisessa yhteiskunnassa.

Tässä vaiheessa on tärkeää ottaa huomioon omat henkilökohtaiset ennakkoluulot. Tunteet ja asenteet ovat keskeisiä vihaan suuntautuvassa toiminnassa. Jos sinulla on vain kielteisiä ajatuksia vähemmistöistä ja sinusta tuntuu, että he ansaitsevat joutua vihan kohteeksi, arvioi mistä tämä ajattelutapa on lähtöisin. Viha jotakin ihmisryhmää kohtaan saa alkunsa negatiivisista stereotyyppioista, joita vahvistavat väärä tieto vähemmistöryhmistä. Joitakin tavallisia väitteitä ovat muun muassa:

”He tulevat tänne sosiaalietuuksien takia”, ”He vievät meiltä mahdollisuuksia” tai ”He eivät ole toivottuja ja tekevät rikoksia”.

Paras lääke on tieto. Varmista siis, että olet perillä jonkun tilanteesta ennen kuin tuomitset ja teet hänestä vihan kohteeksi. Muista, että kukaan ei voi valita tai vaikuttaa omaan rotuun tai etnisyyteen. Voisit helposti olla vähemmistöön kuuluva henkilö, jos yhteiskuntamme olisi toisenlainen.

Järjestöt, jotka toimivat viharikoksia vastaan:

[Yhdessä vihaa vastaan](#)

[Rikosuhripäivystys](#)

MIKROAGGRESSIOT (EPÄSUORAT ENNAKKOLUULOT)

Epäsuorat ennakkoluulot ovat piilevempiä ja hienovaraisempia kuin räikeä rasismi. Silti ennakkoluulomme luovat passiivisia rasistisia normeja ja käytäntöjä yhteiskuntaamme. Syrjintämenetelmät ovat yleensä vältteleviä ja rationalisoituja selityksillä, jotka yhteiskunta on valmis hyväksymään. Eräs rasismin muoto, jota voidaan pitää epäsuorana sekä suorana, on rasistiset mikroaggressiot.

Esimerkki räikeästä mikroaggressiosta ovat mikrohyökkäykset⁶. Suomalaisessa kontekstissa N-sanaa ei vielä tunnusteta rasistiseksi termiksi⁷. Esimerkiksi ”Mustapekka” oli pitkään suomalaisen markkinoinnin kuuluisa karikatyyri lasten peleissa ja karkkihyllyllä⁸. Koska N-sanalla ja Mustapekan kaltaisten herjausten käyttö normalisoituu jo lapsuudessa, ihmiset eivät välttämättä koskaan opi, että näiden halventavien termien käyttö on nimenomaista rasismia. Esimerkiksi yliopistokontekstissakin suomalaisten opiskelijoiden on ollut vaikea tunnistaa, että heidän lapsuudestaan tutut pelit tai karikatyyrit ovat rasistisia, ja he ovat siksi osallistuneet tai passiivisesti mahdollistaneet rasistisia mikrohyökkäyksiä^{10 11}.

Epäsuorempi mikroaggressio, kuten mikroloukkaus, on se, että vähemmistöiltä evätään tietynlaisia mahdollisuuksia esimerkiksi seuraavin perustein: ”et täytä vaatimuksiamme” tai ”tämä on erittäin vaativa tehtävä, josta et ehkä selviä”. Mikroloukkaukset voivat myös olla käytäntöjä, joissa tiettyjä ihmisryhmiä asetetaan tiettyihin tehtäviin vain siksi, että ”he sopivat kulttuurisesti näihin tehtäviin”. Mikroloukkaukset voivat olla vielä hienovaraisempia, jolloin tekijä ei välttämättä ole tietoinen omista rasistisista ennakkoluuloistaan. Esimerkiksi se, saatat ihonvärin tai ulkonäen perusteella päätellä, että joku ei ole suomalainen. Jos näissä tilanteissa välttelet katsekontaktia, kyselet miksi hän puhuu niin hyvin suomea, tai vaihtoehtoisesti todet, että et edes huomaa hänen ihonväriään, silloin osallistut passiivisesti rasistisiin mikroloukkauksiin. Kaltaiset kommentit mitätöivät henkilön elämäkokemuksia ja viestittävät hänelle, että hän on vieras tai ulkomaalainen ja hänen on sopeuduttava kulttuuriin¹².

⁶ Sue et al., 2007

¹⁰ YLE, 2018

⁷ YLE, 2021

¹¹ Helsingin Sanomat, 2021

⁸ Helsingin Sanomat, 2020

¹² Sue et al., 2007

⁹ Helsingin Sanomat, 2018

4 Rasismin eri tasot:

INSTITUTIONAALINEN (MESO)

Tässä luvussa tutkimme, miten rasismi toimii institutionaalisella tasolla. Institutionaalinen rasismi näkyy organisaation toimintaperiaatteissa ja käytännöissä, jotka kohtelevat roturyhmiä epäreilusti. Institutionaalinen rasismi on hyvin usein näkymätöntä ihmisille, jotka eivät koe sitä itse eikä sitä harjoittava instituutio myöskään suoraan mainitse sitä. Tämän vuoksi tämän tason rasismiin on erityisen vaikea saada otetta. Esimerkkinä voidaan mainita, että institutionaalinen rasismi on este, jota kansainväliset opiskelijat kohtaavat etsiessään töitä Suomessa. Monet työpaikat saattavat jättää hakijan palkkaamatta pelkästään “ulkomaalaiselta” kuulostavan nimen tai puutteellisen suomen kielen taidon vuoksi. Tämä voi johtaa työttömyyteen valmistumisen jälkeen ja tämän vuoksi monet kansainväliset opiskelijat päättävät lähteä maasta tutkinnon suorittamisen jälkeen¹³.

KOULUTUKSEN LAJITTELU

OECD:n 2018 tekemän tutkimuksen mukaan ensimmäisen ja toisen sukupolven maahanmuuttajat olivat Suomessa selvästi aliedustettuina korkeakoulututkinnon suorittaneiden keskuudessa. Kaiken kaikkiaan tämän ryhmän osuus kaikista korkeakoulututkinnon suorittaneista oli vain kahdeksan prosenttia - tilanne on epätasa-arvoisempi kuin missään muussa tutkimukseen osallistuneessa EU-maassa¹⁴. Tämä johtuu osittain suomalaisen koulutusjärjestelmän institutionalisoituneista käytännöistä, kuten rotuun perustuvasta ohjauksesta tai seurantarjestelmästä. Esimerkiksi ei-valkoiset opiskelijat saatetaan sijoittaa suomi toisena kielenä - kursseille, vaikka heidän äidinkielenä olisi suomi. Tämä haittaa suhteettomasti näiden opiskelijoiden kielitaitoa, sillä alaspäin sijoittaminen voi haitata kielellistä kehitystä ja mahdollisuuksia jatkaa korkea-asteen koulutukseen¹⁵.

INSTITUTIONAALINEN ONNELLISUUS / ONNELLINEN MONIMUOTOISUUS

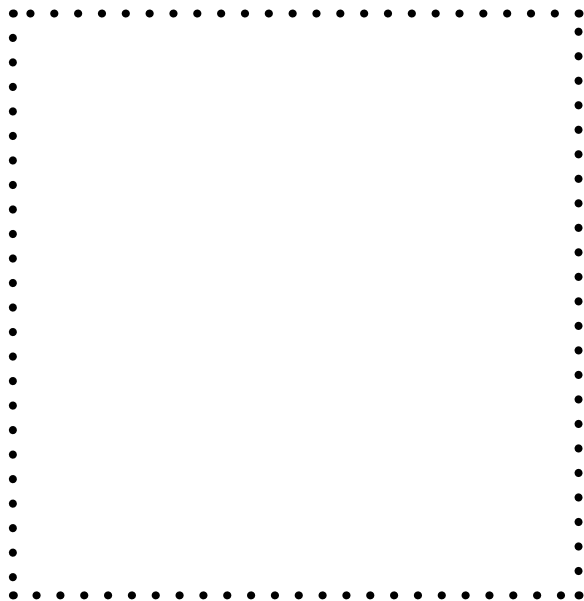
Rasismia instituutioissa ja organisaatioissa ylläpitää usein niin sanottu ”onnellinen monimuotoisuus”, jota tutkija Sara Ahmed¹⁶ käsittelee. Onnellista monimuotoisuutta käyttävät instituutiot, jotka ajavat eteenpäin iloisia tarinoita monimuotoisuudesta rasismia sisältäviä onnettomien tarinoiden sijaan. Moninaisuus nähdään onnellisena merkinä ja samalla merkinä siitä, että ”rasismi on voitettu”. Onnellisen monimuotoisuuden voi nähdä esiintyvän monissa yliopiston mainoskuviissa ja yliopiston sosiaalisen median alustoilla. Kun kuitenkin katsoo kuvia yliopiston johdosta ja

hallituksesta, huomaa nopeasti, että yliopiston päätöksenteossa valtaa käyttävät ihmiset ovat kaikki valkoihoisia ihmisiä, joilla on suomalaiselta tai ruotsalaiselta kuulostava nimi.

PROTOKOLLA PUUTTUU

Useimmissa toimielimissä ei ole riittäviä protokollia ja tietoa siitä, miten toimia, kun joku ilmoittaa rasistisesta teosta. Koska protokollaa ei ole, sortotilanteen ratkaisemiseksi ei ryhdytä mihinkään tai ryhdytään vain vähäisiin toimiin. Protokollan puute liittyy käsitykseen Suomesta ”ei-rasistisena maana”, mikä on sukupolvesta toiseen toistettu suurena osana suomalaista kansallista minäkuvaa oleva fraasi.¹⁷ Yleinen toteamus voisi olla: Me emme ole rasisteja, joten emme tarvitse pöytäkirjoja rasismien käsittelyyn”.

Tietäisitkö, miten toimia, jos todistaisit rasismia oppilaitoksessasi tai jos joku kertoisi joutuneensa rasismien kohteeksi? (katso luku 6)

¹³ Aho 2020

¹⁶ Ahmed 2007

¹⁴ YLE, 2020

¹⁷ Keskinen et al 2021

¹⁵ Kataja, 2020

5 Rasismin eri tasot:

YHTEISKUNNALLINEN (MAKRO)

Tässä jaksossa lähdemme institutionaaliselta tasolta ja otamme koko yhteiskunnan huomioon. Tässä keskitymme siihen, miten rasismi ilmenee yhteiskunnan lain ja järjestyksen kautta; miten instituutioiden keskinäinen vuorovaikutus vaikuttaa rasististen rakenteiden tukemiseen. Historiallisten, poliittisten ja maantieteellisten kontekstien tarkastelu tukee rasismin ymmärrystä. Yhteiskunnallisella tasolla esiintyvää rasismia kutsutaankin usein rakenteelliseksi tai systemaattiseksi rasismiksi.

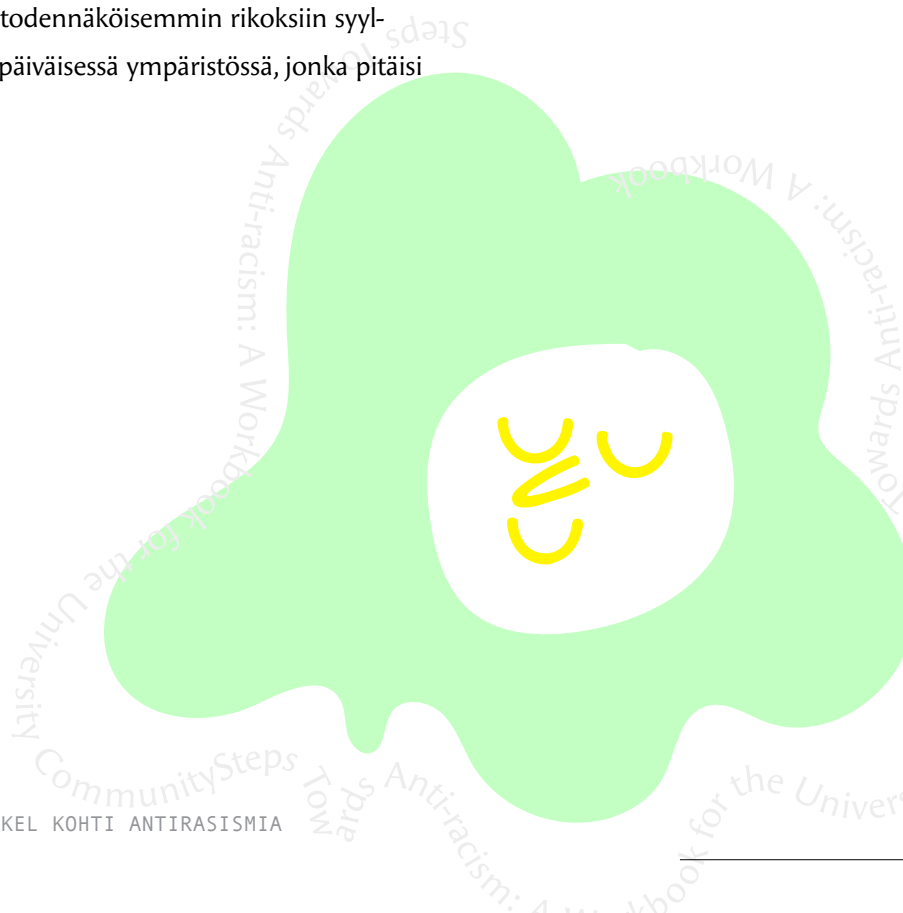
ETNINEN PROFILOINTI

Esimerkki monissa yhteiskunnissa, myös Suomessa, esiintyvistä järjestelmällisistä rasismista on etninen profilointi. Etnistä profilointia tapahtuu, kun henkilön etnistä alkuperää tai rotua käytetään syynä lainvalvonnan harjoittamiseen tai sen tutkimiseen, onko joku osallistunut rikolliseen toimintaan. Euroopan rasisminvastaisen verkoston (ENAR) mukaan etninen profilointi on sitä, että ihmisiä ei pidetä epäilyttävinä sen vuoksi, mitä he ovat tehneet, vaan sen vuoksi, keitä he ovat, miltä he näyttävät tai missä he rukoilevat.

Suomessa tehdyssä etnistä profilointia koskevassa tutkimuksessa somalialaistaustaiset nuoret ilmoittivat joutuneensa vartijoiden kohteeksi lähes kymmenen kertaa useammin ja lähi-itätaustaiset nuoret lähes kuusi kertaa useammin kuin suomalaiset valtaväestön nuoret ilman näkyvää syytä. Nämä kokemukset ovat usein nöyryyttäviä, koska sinut erotetaan joukosta ja tutkitaan muiden nähden²³.

Kun turvallisuus-, poliisi- tai tullivirkailijat pysäyttävät sinut huomattavasti useammin kuin valkoisen enemmistön, tulet tietoiseksi siitä, ettet kuulu enemmistöön vaan pikemminkin “toisten” ryhmään, joka ei kuulu edes maahan, jossa asut tai olet syntynyt. Tulet tietoiseksi siitä, että ihmiset pitävät sinua “ulkomaalaisena” tai todennäköisemmin rikoksiin syylistyvänä, ja tämä voi tehdä olosi epämukavaksi jokapäiväisessä ympäristössä, jonka pitäisi olla turvallinen paikka.

²³ Keskinen et al., 2018

BIOETIIKKA TERVEYDENHUOLLOSSA

Pohjoismaisilla hyvinvointivaltiolla on korkeat tavoitteet, jotka liittyvät yleiseen ja hyvään terveydenhoitoon. Terveyttä voidaan pitää yhteiskunnallisesti yhdistävänä tekijänä onnellisimmille kansakunnille, jotka itse ilmoittavat olevansa onnellisia²⁴. Rasismia ilmenee kuitenkin esimerkiksi seksuaali- ja lisääntymisterveyttä koskeissa keskusteluissa. Valkoisten suomalaisten lisääntymistä pidetään tärkeänä huolenaiheena, kun taas toisaalta ei-valkoisten ihmisten lisääntyminen konstruoidaan uhkana²⁵. Terveystieteissä vähätellään ja kohdellaan rotuvähemmistöihin kuuluvia potilaita eri tavalla muihin potilaisiin nähden sekä tutkimusten mukaan kohtelu on epäkunnioittavaa²⁶. Rasismikokemukset sivuutetaan ja aktiivinen ongelmakohtien esilletuonti konstruoidaan ongelmaksi²⁷. Ajatus “tieteellisestä rationaalisuudesta” lääketieteen alalla johtaa (rakenteellisen) rasismin hylkäämiseen terveydenhuollossa²⁸.

²⁴ Sudekkaarne & Blell, 2021

²⁵ Sudekkaarne & Blell, 2021

²⁶ Hamed et. al, 2020

²⁷ Hamed et. al, 2020

²⁸ Hamed et. al, 2020

²⁹ Atabong 2021

³⁰ Atabong 2021

³¹ Atabong 2021

³² Ahmed 2004, 3

³³ Atabong 2021

³⁴ Atabong 2021

6 Antirasismia ja loppupohdinta

Tässä aineistossa olemme käyneet läpi eri tasoja, joilla rasismia esiintyy yhteiskunnassamme. Systemaattinen työ rasismia vastaan vaatii paljon sisäistä työtä sekä meidän on pystyttävä hahmottamaan ympäröivät rakenteet ja uskallettava ajatella kriittisesti omaa rooliamme niissä. Meidän on uskallettava toimia antirasistisesti.

Antirasismi ei tarkoita monimuotoisuutta, monikulttuurisuutta tai tasa-arvoa²⁹, vaan antirasismia pakottaa rasismin tietoisuuteemme³⁰.

Rasisminvastaisuus tarkoittaa aktiivista vastustamista rasismia vastaan, ei-rasismi tarkoittaa sitä, ettei rasistista käyttäytymistä kyseenalaisteta³¹.

Rasisminvastaisuuden ilmaiseminen puheessa tai kirjoituksessa ei itsessään ole rasisminvastais-ta toimintaa³². Toisaalta toiminta voi olla rasisminvastaisista ilman, että sitä nimenomaisesti kutsutaan rasisminvastaiseksi³³. Muista, että voit toimia rasisminvastaisesti aamulla, ei-rasistisesti, iltapäivällä ja rasistisesti illalla. Rasisminvastaisuus ei ole meriitti tai jotain, mitä olet, vaan se on jotain, minkä mukaan toimit³⁴.

²⁴ Sudekkaarne & Blell, 2021

²⁵ Sudekkaarne & Blell, 2021

^{26,27,28} Hamed et. al, 2020

^{30,31} Atabong 2021

^{30,31} Atabong 2021

³² Ahmed 2004, 3

^{33,34} Atabong 2021

Neljä vaihetta kohti antirasistisuutta(L. Glenise Pike³⁵)

Rasisminvastainen työ on erilaista jokaiselle meistä vallan ja etuoikeuksien perusteella: valkoisiksi identifioituvien matka voi olla erilainen kuin ei-valkoisiksi identifioituvien. Tärkeää on myös huomata, että rasisminvastainen kehitys ei ole lineaarinen.

TIETOISUUS

Tunnusta, että ongelma on olemassa ja että SINÄ olet osa sitä.

KOULUTUS

Tässä vaiheessa sinusta tulee opiskelija ja alat opiskella historiaa, rasismien nykyisiä ilmenemismuotoja sekä niihin liittyviä termejä ja käsitteitä.

ITSETUTKISKELU

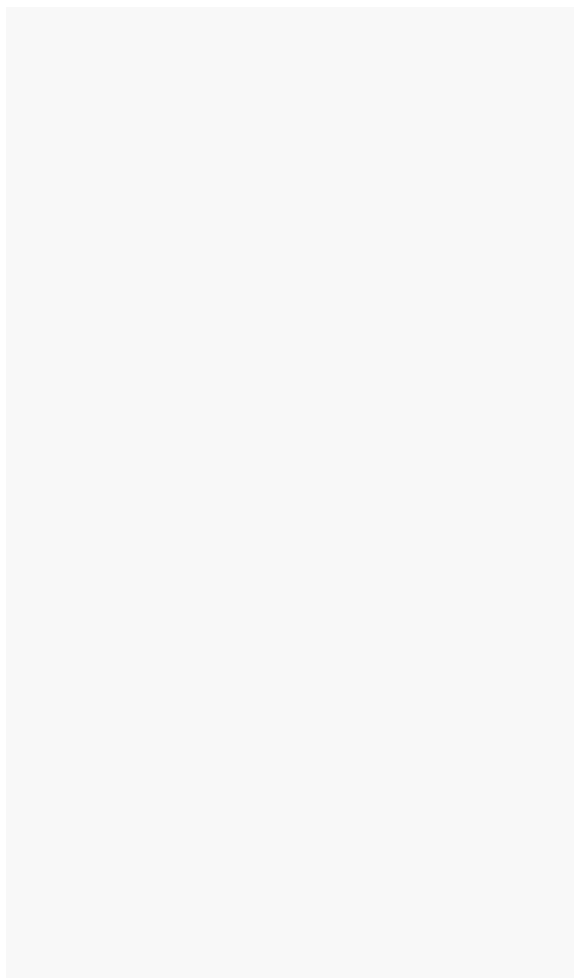
Tunnustat oman asemasi näissä rakenteissa, kysyt itseltäsi vaikeita kysymyksiä ja vastaat niihin rehellisesti. Tämä auttaa sinua ottamaan vastuun asioista, joita olet voinut tehdä ja joihin voit vaikuttaa.

TOIMINTA

Aktiivinen ja johdonmukainen toiminta vallan oikeudenmukaisemman uudelleenjaon ja rasis- tisten rakenteiden haastamisen puolesta. Tämä tapahtuu esimerkiksi muuttamalla omia toimintatapoja tai huomauttamalla rasismista, kun sitä havaitsee.

Toimi aina turvallisuu-
tesi huomioon ottaen!
Jokainen tilanne on
erilainen, joten arvioi
tilanne selvittääksesi,
onko rasismiin puuttu-
minen tarpeeksi tur-
vallista.

**Missä vaiheessa olet
kohti antirasistisuutta?**

³⁵ Glenise Pike, L. 2019

7 Kun kohtaat rasismia

Kun kohtaat rasismia jokapäiväisessä elämässäsi yliopistossa, riippumatta siitä, oletko ollut todistajana vai oletko itse joutunut rasismin uhriksi, kehotamme sinua ilmoittamaan. Jos kuulut enemmistöön, olet todennäköisesti vahvemmassa asemassa puhumaan.

Kannustamme sinua löytämään oppilaitoksesta yhden tai kaksi kollegaa, vertaista tai ystävää, jotka ovat valmiita tukemaan sinua prosessin aikana. Ja kirjoita aina kaikki ylös esimerkiksi sähköpostiin, jotta sitä voidaan käyttää todisteena. Puhelinsoittoja ei siis suositella.

²⁴ Sudekkaarne & Blell, 2021

²⁵ Sudekkaarne & Blell, 2021

^{26,27,28} Hamed et. al, 2020

^{30,31} Atabong 2021

^{30,31} Atabong 2021

³² Ahmed 2004, 3

^{33,34} Atabong 2021

Virallisissa ohjeissa kehoitetaan ottamaan ensin yhteyttä esimieheesi, työnantajaan tai oppilaitokseen sekä yliopiston syrjimättömyysvaltuutettuun tai - jos olet työsuhteessa - yliopiston työsuojeluvaltuutettuun. Valitettavasti Suomessa viranomaisilla ja instituutioilla on tutkimusten mukaan vaikeuksia tunnistaa rasismia³⁶. Toimielin voi reagoida jollain seuraavista tavoista: a) ei vastausta b) joudut “gaslightingin” uhriksi eli psykologisen manipuloinnin ja aivopesun kohteeksi, joka saa uhrin epäilemään itseään ja muistia c) joudut vaikeuksiin d)kieltäminen.

On tärkeää tietää, miten voit suojautua toissijaiselta sorrolta, joka voi ilmetä institutionaalisenä kieltämisenä tai vähätellynä.

Ennen kuin ilmoitat tapauksesta oppilaitokselle, neuvomme sinua:

1. Varmista, että sinulla on tukea vertaisiltasi, kollegoiltasi tai ystäviltäsi.
2. Varmista, että pystyt selittämään, miten kyseinen tapaus on lain mukaan syrjivä. Jos haluat lisätietoa/neuvoja, voit ottaa yhteyttä yhdenvertaisuusvaltuutetun tai lakimieheen/juristiin.
3. Ilmoita oppilaitoksesi syrjimättömyysvaltuutetulle, että olet aloittamassa tätä prosessia.
4. Ota aina tukea mukaasi, kun menet puhumaan oppilaitoksen kanssa. Muista, että jokainen tapaaminen ja koko aikataulu on dokumentoitava (pöytäkirjat ja sähköpostit jne.)
5. Jos onnistut saamaan asiasi läpi, varmista, että oppilaitoksella on selkeä suunnitelma siitä, miten se aikoo käsitellä tapausta, sekä selkeä aikataulu ja että saat kirjallista palautetta koko prosessin ajan. Tämä tulisi toimittaa myös yhdenvertaisuusvaltuutetulle.

Nämä ovat ne oikeudelliset toimet, joita suositlemme yliopistojen rakenteiden ulkopuolella:

Ota yhteyttä [Yhdenvertaisuusvaltuutettuun](#) toimistoon puhelimitse, sähköpostitse tai chatin kautta, sinulla on aina mahdollisuus ottaa yhteyttä anonyymisti. Yhdenvertaisuusvaltuutettu auttaa arvioimaan tilannetta ja voi tarvittaessa ottaa yhteyttä toimielimeen ja aloittaa tutkimuksen. He voi myös neuvoa sinua, miten voit jatkaa eteenpäin. Tapauksesta riippuen ja jos heidän tutkimuksensa osoittaa, että rasistinen rikkomus on tehty, he pyytävät oppilaitokselta virallista vastausta/palautusta/sovitte-lua, johon yliopisto voi joko suostua tai kieltäytyä. Jos yliopisto suostuu, yksi loppu-tulos voi olla esimerkiksi rahallinen hyvitys - jos korkeakoulu kieltäytyy, sinulla on mahdollisuus viedä asia eteenpäin Suomen [Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakun-taan](#). Huomaa, että molemmilla toimielimillä ei aina ole riittävästi resursseja, minkä vuoksi tapauksen käsittely voi kestää vuosia.

Jos olet töissä yliopistossa, voit tarvittaessa saada apua ammattiliitosta ja sen lakimie-heltä. Kannatta myös ottaa yhteyttä työelämän syrjintää valvoviin aluehallintoviras-tojen työsuojeluviranomaisiin ([tyosuojelu.fi](#)) tai oikeusministeriöön.

On myös mahdollista ottaa yhteyttä poliisiin (tietysti poliisilla on valtion laitoksena pitkä rasistinen historia).

Yksityinen asianajaja voi olla avuksi ja nopea. Ensimmäinen konsultaatio on usein ilmainen. Monet kotivakuutukset sisältävät oikeudellisen tuen.

³⁶ Nieminen et al. 2020

8 Myytit ja tosiasiat

Myytti nro 1: “Entä valkoisiin kohdistuva rasismi (käänteinen rasismi)?”

Vaikka valkoiset ihmiset voivat kokea rotuun liittyviä ennakkoluuloja, niitä ei pidä sekoittaa historiallisesti juurtuneeseen järjestelmälliseen ja institutionalisoituneeseen rasismiin, jota ei-valkoiset/alkuperäiskansat kokevat. Valkoisiin ihmisiin kohdistuvilla rasistisilla ennakkoluuloilla voi olla yksilöllisiä tai henkilökohtaisia vaikutuksia, mutta niillä ei ole valtaa tai valtuuksia vaikuttaa valkoisten ihmisten sosiaaliseen/taloudelliseen/poliittiseen valtaan ja etuoikeuksiin³⁷. Rasismia sinänsä ei voida kääntää, koska se on valtajärjestelmä, jossa valkoisuus nähdään rakenteellisesti ja järjestelmällisesti ylivertaisena.

Myytti nro 2: ”Suomessa ei ole rasismia, koska emme ole koskaan olleet osa kolonialismia.”

Siirtomaavaltoihin verrattuna Pohjoismaiden rooli Euroopan ulkopuolisten alueiden kolonisoinnissa oli suhteellisen pieni. Tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet, että Pohjoismaat olivat osallisia kolonialismiin, koska ne hyötyivät kolonialistisista taloudellisista ja kulttuurisista pyrkimyksistä sekä ideologioista, jotka asemoivat Euroopan ylivertaiseksi ”ei-länsimaiseen” maailmaan nähden ja näin ollen tekivät Pohjoismaista osan kolonialistista maailmanjärjestystä. Nämä historialliset rakenteet ovat edelleen olemassa, mutta Pohjolan saamalle kolonialismin hyödyille ollaan edelleen sokeita.

Suomessa on myös historiaa sisäisestä rasismista paikallisia vähemmistöjä kohtaan, ja asiasta ollaan yhtä lailla vaiettu³⁸.

Myytti nro 3: ”Positiivisissa stereotyyppioissa ei ole mitään väärää”.

Vaikka ihmisten saavutusten juhlimisessa ja kunnian antamisessa ei ole mitään väärää niin ongelmaksi muodostuu se, että tätä käytetään rotu- tai kulttuuriryhmän arvon mittaamiseen. Tiettyjä ryhmiä pidetään ihannekansalaisina, joille voidaan helposti sallia asuttaminen tietyissä paikoissa tai antaa helposti mahdollisuuksia tietyillä aloilla roturyhmän koetun pätevyyden vuoksi.

Myönteiset stereotyyppiat ovat problemaattisia, sillä niillä voi olla ei-toivottuja seurauksia, koska ne luovat tiettyjä odotuksia, jotka jokaisen etnisen ryhmän jäsenen odotetaan täyttävän. Ne, jotka eivät täytä odotuksia, tuntevat itsensä riittämättömiksi ja saattavat kokea, että heitä painostetaan tekemään jotain, mikä ei kuulu heidän kykyihinsä. Kuten kaikki stereotyyppiat, ne perustuvat tietämättömiin yleistyksiin, joilla ei ole tieteellistä perustaa. Seuraavassa on muutamia yleisiä stereotyyppioita, jotka ovat tulleet laajalti hyväksytyiksi:

³⁷ Sherover-Marcuse, R. Revised 7/88. [“A Working Definition of Racism.”](#)

³⁸ Keskinen & Andreassen, 2017

“Aasialaiset ovat hyviä matematiikassa ja luonnontieteellisissä aineissa.”

Tämä stereotypia on peräisin 1960-luvulta, jolloin joissakin analyyseissä tietyt aasialaiset ryhmät saivat muita väestöryhmiä korkeampia tuloksia matematiikassa ja luonnontieteissä. Tätä käsitystä ei kuitenkaan ole tilastollisesti todistettu, ja se luo siten aasialaisille opiskelijoille tarpeettomia paineita menestyä matematiikassa ja luonnontieteissä, mikä johtaa negatiivisiin tunteisiin, jotka voivat vaikuttaa ihmisen psyykeeseen.

“Mustat ihmiset ovat parempia urheilijoita”

Tämä on peräisin populaarikulttuurista, jossa mustat esitetään hallitsevina tietyissä urheilulajeissa muihin rotuihin verrattuna. Koettu ylivoima johtuu mieltymyksistä ja käytettävissä olevista mahdollisuuksista. Urheilulajit ovat parhaimmillaan sekalaisia???? Se, että tietyt mustien ryhmät painottavat urheilua, ei tarkoita, että se olisi mustille luonnollinen asia. Tilastollisesti suurin osa mustista ihmisistä eivät ole urheilijoita. Aivan kuten mikä tahansa roturyhmä, mustat ihmiset voivat ottaa uramahdollisuuksia millä tahansa valitsemallaan alalla.

³⁶ Nieminen et al. 2020

9 Sanasto

Lähes kaikki käsitteet ja termit on lainattu anglosaksisesta käsitteellisestä ajattelusta, jossa rotumaisema on toisenlainen kuin meillä Suomessa, joten lisätutkimus omasta todellisuudestamme, rotumaisemastamme ja historiastamme on erittäin tarpeellista, jotta voimme tunnistaa rasismia ja puhua siitä suomalaisessa kontekstissa.

Rotu

Yhteiskunnallisesti ja kulttuurisesti rakennetut ihmisten luokittelut, jotka perustuvat yhteisiin fyysisiin tai sosiaalisiin ominaisuuksiin. Rasismi tekee rodun ideologiasta ja käsitteestä todellisen. Se luo normin, jossa eriarvoisuutta pidetään luonnollisena ja väistämättömänä sekä rotua jonkinlaisena näkyvänä ja erottavana asiana³⁹.

Rodullistaminen

Prosessi, jossa ihminen ”rodullistetaan” tai nähdään kuuluvaksi tiettyyn rotuun. Kaikki ovat rodullistettuja, jopa valkoiset ihmiset, vaikka tämä prosessi ymmärretään usein näkymättömäksi tai normatiiviseksi. Tämän seurauksena valkoiset ihmiset eivät välttämättä näe itseään osana jotakin rotua, mutta säilyttävät silti vallan nimetä ja rodullistaa ”muita”⁴⁰.

Rasismi

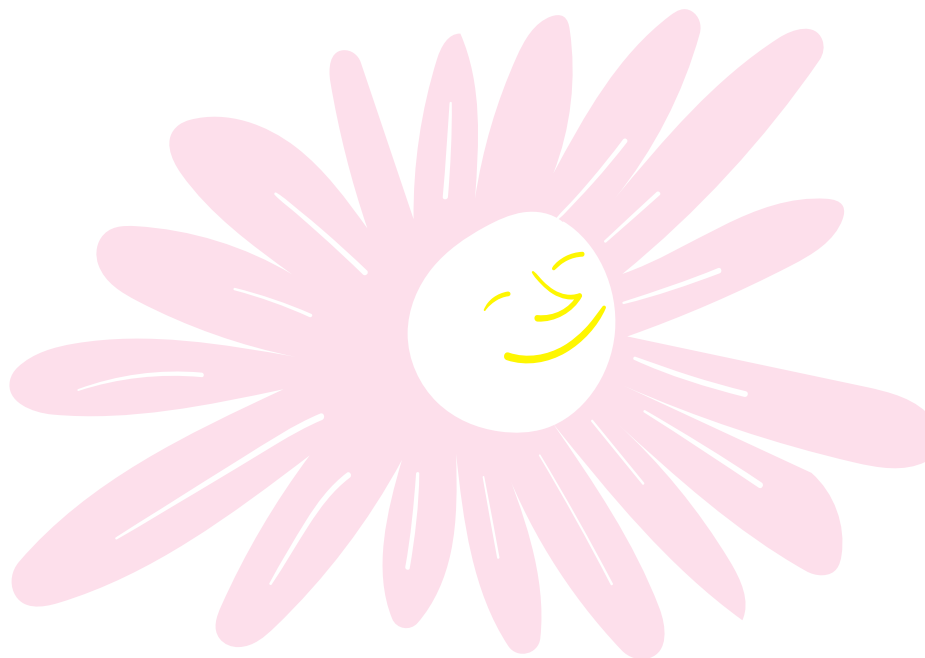
Rasismi on historiallinen valta- ja etuoikeusjärjestelmä, joka perustuu ajatukseen ”me” vastaan ”muut”. Se voidaan ymmärtää ajatuksiksi ja teoiksi, jotka kohtelevat ihmisiä eri tavalla rotuun tai rotuun kuulumisen perusteella. Valkoisuus on tämän hierarkian huipulla, ja sen perustana on epätasa-arvoinen vallanjako ja siirtomaahistoria. Myös antisemitismi, romanien vastainen ideologia ja alkuperäiskansojen (esim. saamelaisten) sorto ovat syvään juurtuneita eurooppalaisen rasismin ilmentymiä⁴¹. Tämä hierarkkinen järjestelmä kehittyy jatkuvasti ja mukautuu yhteiskunnan mukana. Ryhmän rodullistamiselle annetuilla ”syillä” ei ole väliä, niitä voidaan tarvittaessa vaihtaa - järjestelmän ylläpitäminen on tärkeintä.

Mikroaggressiot

Mikroaggressio on hienovaraista halventavaa käytöstä sanoin, teoin tai asentein, joka kohdistuu syrjittyihin ihmisiin. Se naamioidaan usein huumoriksi tai kohteliaisuudeksi, mutta kohteena olevat ihmiset kokevat sen usein uhkaavana, loukkaavana tai väheksyvänä. Käyttäytyminen voi vaikuttaa katsojasta harmittomalta, mutta mikroaggression kohteeksi joutuneille se on uuvuttavaa ja stressaavaa⁴².

Rasisminvastaisuus

Rasisminvastaisuus tarkoittaa sen tunnustamista ja ymmärtämistä, että rasismia on olemassa ja että se liittyy siihen, miten suhtaudumme toisiin ihmisiin ja miten kohtelemme heitä; rasismi on ajatus ja ideologia sekä yhteiskunnan rakenne. Rasisminvastaisuus tarkoittaa rasistisen toiminnan, rasististen rakenteiden, instituutioiden ja organisaatioiden aktiivista vastustamista. Ei siis riitä, että ”ei ole rasisti”, vaan on tärkeää toimia aktiivisesti syrjäyttämistä ja syrjintää vastaan⁴³.

³⁹ Keskinen & Andreassen 2017

⁴⁰ Dalal 2002

⁴¹ Goldberg 1993

⁴² Näthatsjälpen 2022

⁴³ Atabong 2016

Valkoinen ja valkoisuus

Valkoinen viittaa ihmisiin, jotka ihonvärinsä, kansallisuutensa tai olemuksensa perusteella voivat väittää olevansa valkoisia ja jotka mielletään valkoisiksi. Valkoinen on sosiaalinen konstruktio, ei biologinen.

Valkoisuus viittaa rasismiin erityisiin ulottuvuuksiin, jotka nostavat valkoiset ihmiset ei-valkoisten ihmisten yläpuolelle. Valkoisten teoretisoidaan aktiivisesti muokkautuvan, vaikuttavan, määrittävän ja kohoavan rodullistamisensa kautta. Valkoisuuteen kuuluvat usein myös uskonto, kieli, kulttuuri.

Lyhyesti:

Valkoiset = sosiaalisesti rakennettu identiteetti, joka perustuu fyysisiin ominaisuuksiin

Valkoisuus = rotudiskurssi.

Valkoiset kantavat näkymättömyysviittaa, heidän ei tarvitse ajatella ihonväriään tai rotuaan. Heillä on kyky sanoa, että kaikki ovat samanlaisia, kun taas ne, jotka ovat mustia tai ruskeita (ei-valkoisia), eivät voi.^{44,45,46}

Pohjoismainen ja suomalainen poikkeusasema

Pohjoismainen poikkeuksellisuus tarkoittaa sitä, että me pohjoismaalaiset pidämme itseämme kolonialistisen ja rasistisen historian ulkopuolella, vaikka olemme olleet sekä suoraan että välillisesti osana sitä. Keskeistä suomalaiselle poikkeuksellisuudelle on se, ettemme pidä itseämme rasistisina. Tämä voidaan ymmärtää Suomen ja suomalaisten erottamisena muista kansoista

moraalisen ylivertaisuuden ajatukseen perustuen, esimerkiksi suomalainen koulujärjestelmä (koulutuksellinen poikkeuksellisuus) ja myytti fantastisesta Suomesta, jota on vaikea kritisoida ja kyseenalaistaa.^{47,48}

Intersektionaalisuus

Yksilön kuuluminen useaan sortoa aiheuttavaan sosiaaliseen kategoriaan luo uusia sorton muotoja, sortoa aiheuttavia kategorioita on esimerkiksi sukupuoli, seksuaalisuus, yhteiskuntaluokka ja rotu. Intersektionaalisuuden käsite on peräisin oikeuslaitoksesta, ja sen keksi professori Kimberlé Crenshaw 1980-luvulla, kun hän puolusti mustia naisia, joille oli annettu potkun, kun taas heidän mustat miespuoliset sekä valkoiset naispuoliset kollegansa saivat pitää työpaikkansa ja asiaa perusteltiin sillä, että yrityksessä on edelleen mustia töissä, joten "syrjintää ei tapahtunut".⁴⁹

⁴⁴ Ahmed 2007

⁴⁵ McIntosh 1990

^{46,47} Atabong 2016

⁴⁸ Keskinen 2019

⁴⁹ Crenshaw 2016

10 Siteeratut teokset/ suositellut lukemistot:

Ahmed, S. (2007). *A phenomenology of whiteness. Feminist theory* (Online). 2007(8):2, s. 149-168

Ahmed, S. (2012). *On being included: racism and diversity in institutional life*. Durham, N.C.: Duke University Press

Alemanji, A. A., & Dervin, F. (2016). 'If an apple is a foreign apple you have to wash it very carefully': Youth discourses on racism. *Education, Citizenship and Social Justice*, 11(3), 199–212. <https://doi.org/10.1177/1746197916648284>

Atabong, A.A. (2016). *Is there such a thing...? : A study of antiracism education in Finland*. Helsingin yliopisto, käyttäytymistieteellinen tiedekunta, opettajankoulutuslaitos. <http://urn.fi/URN:ISBN:951-51-2559-0>

City of Toronto. (1991). *Race Relations: Myths and Facts*. Toronto Mayor's Committee on Community and Race Relations.

Customer Service | Non-Discrimination Ombudsman. (2020). Non-Discrimination Ombudsman. <https://syrjinta.fi/en/customer-service>

Monitoring hate crimes. Retrieved from <https://yhdenvertaisuus.fi/en/hate-crime-and-hate-speech>.
On: 03-Jan-2022.

Choane, M., Shulika, L. S., & Mthombeni, M. (2011). An analysis of the causes, effects and ramifications of xenophobia in South Africa. *Insight on Africa*, 3(2), 129-142.

Crenshaw, K (2016) *The Urgency of Intersectionality*. Ted Talk (Online). <https://www.youtube.com/watch?v=akOe5-UsQ2o>

Dalal, F. (2002). *Race, Colour and the Process of Racialization: New Perspectives from Group Analysis, Psychoanalysis and Sociology*. New York, NY: Brunner-Routledge.

Goldberg, D. T. (1993) *Racist Culture. Philosophy and the politics of meaning*. Blackwell

Hamed, S., Thapar-Björkert, S., Bradby, H., & Ahlberg, B. M. (2020). Racism in European health care: structural violence and beyond. *Qualitative health research*, 30(11), 1662-1673.

Helsingin Sanomat (2021) Klassikko–pelistä rävähti rasismikohu Helsingin yliopistolla: Fuksit pukeutuivat Afrikan tähti -hahmoiksi, opiskelija-järjestö pyytää anteeksi, 18 October. Available at: <https://www.hs.fi/kaupunki/helsinki/art-2000008340488.html> (Accessed 14 January 2022).

Helsingin Sanomat (2020) Hyvästi Pekka, 25 December. Available at: <https://www.hs.fi/talous/art-2000007703730.html> (Accessed 14 January 2022).

Helsingin Sanomat (2018) Pekka-pelin päähenkilö on piki-musta, puna-huulinen karikatyyri afrikkalaisesta – Joukko opiskelijoita vaati selitystä, näin valmistaja vastasi, 2 November. Available at: <https://www.hs.fi/nyt/art-2000005886890.html> (Accessed 14 January 2022).

Henry, F., & Tator, C. (2006). *The Colour of Democracy: Racism in Canadian Society*. 3rd Ed. Toronto, ON: Nelson.

Hummelstedt, I., Holm, G., Sahlström, F., & Zilliacus, H. (2021). 'Refugees here and Finns there'– categorisations of race, nationality, and gender in a Finnish classroom. *Intercultural Education*, 32(2), 145-159.

Keskinen, S., & Andreassen, R. (2017). Developing theoretical perspectives on racialisation and migration. *Nordic Journal of Migration Research*, 7(2), 64.

Keskinen, S. (2019). *Intra-Nordic Differences, Colonial/Racial Histories, and National Narratives: Rewriting Finnish History*. *Scandinavian Studies*, 91(1-2), p.163

Kurki, Tuuli (2019) *Immigrant-ness as (mis)fortune? Immigrantisation through integration policies and practices in education*. Academic dissertation. University of Helsinki, Faculty of Educational Sciences.

Make Equal. (2022). *Mikroaggressioner – Näthatshjälpen. Näthatshjälpen*. <https://nathatshjalpen.se/a/mikroaggression/>

McIntosh, P. (1990). *White Privilege: Unpacking the Invisible Knapsack*. Working Paper 189

Menard, R. (2016). *Doing equality and difference: Representation and alignment in Finnish identification*. *Text & Talk*, 36(6), 733-755.

National Equity Project. (n.d.). Lens of Systemic Oppression. Retrieved from <https://www.nationalequityproject.org/frameworks/lens-of-systemic-oppression>

Nieminen, Kati; Jauhola, Laura; Lepola, Outi; Rantala, Kati; Karinen, Risto; Luukkonen, Tuomas (2020). *Aidosti yhdenvertaiset Yhdenvertaisuuslain arviointi. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja* 2020:50. Valtioneuvoston kanslia. Available at: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162552/VNTEAS_2020_50.pdf

Sudenkaarne, T., & Blell, M. (2021). Reproductive justice for the haunted Nordic welfare state: Race, racism, and queer bioethics in Finland. *Bioethics*.

Sue, D.W., Capodilupo, C., Torino, G., Bucceri, J., Holder, A., Nadal, K., & Esquilin M. (2007). *Racial Microaggressions in Everyday Life: Implications for Clinical Practice*. Teachers College, Columbia University. Retrieved from https://gim.uw.edu/sites/gim.uw.edu/files/fdp/Microaggressions_%20File.pdf

What are some positive stereotypes and are they bad? Retrieved from: <https://www.betterhelp.com/advice/stereotypes/what-are-some-positive-stereotypes-and-are-they-bad/>. On: 11 Jan. 2022.

Yle (2021) Esko Valtaoja ja Renaz Ebrahimi ottivat rajusti yhteen nykyaktivismista Sannikka-ohjelmassa perjantaina, 19 November. Available at: <https://yle.fi/uutiset/3-12195118> (Accessed 14 January 2022)

Yle (2018) Blackface, racist song at student party spark controversy at Jyväskylä University, 27 March. Available at: <https://yle.fi/news/3-10135187> (Accessed 14 January 2022)

Yle (2020) En olisi odottanut tätä sinulta”, sanoi opettaja – Suomessa maahanmuuttajataustaiset oppivat huonommin kuin muut, tutkijan mukaan syrjintä rehottaa. Available at: <https://yle.fi/uutiset/3-11431717>

Wekker, Gloria (2016). *White innocence: paradoxes of colonialism and race*. Durham: Duke University Press